

cerkev. Ona je tedaj prva vnovič začela po samostanih (klošt-rih) šole narejati, je mladino v njih zbirala, podučevala ino omikovala. Pa vsaj mi ni treba v tako starodavne čase nazaj segati, da Vam dokažem, da je sv. katoliška cerkev zares mati kerščanskih šol. Vi očetje ino matere znabiti sami znate, kako se je pričela šola pri Vas ali v Vaši sosesčini.

Skerbni mešnik so bili, ki so se otročičev usmili, so jih ob nedeljah ali ob delavnikih k sebi v hišo poklicali, da so jih tamo učili Bogá spoznavati, čitati ali brati, tudi nekoliko računiti i pisati. Deca, ki so rada v tako šolo hodila ino se pridno učila, so ob nedeljah ino praznikih očetu i materi ino ostalim domačim iz katekizma, iz evangelja ino iz zgodeb sv. pisma tudi iz drugih knjig brala. Vse je bilo veselo take šole. Od leta do leta se je več otrok v tej šoli nabiralo. Hiša duhovskega učitelja je začela pretesna prihajati, duhovski učitelj sami niso več mogli toliko otrok podučevati. Začeli so zato farmane (župljane) nagovarjati, ino so še sami pomogli, da se je posebna hiša za šolo pozidala. Najeli so si cerkvenika (mežnarja), ki jim je v šoli podučevati pomogel. Zdaj pa je šola ta že po postavah osnovana. — Kamor zdaj kolj po slovenskej zemlji pogledaš, povsod, v vsakej fari ali duhovniji najdeš šolo.

Naj bi le bile te šole zmerom po volji sv. cerkve Vam, Vašim otročičem ino vnukom k časni ino večni sreči!

Blagoslov božji naj bode vselej nad Vašimi otroci ino šolami!

A m e n.

Pravičnost.

Ena naj potrebnih lastnosti učiteljevih je pravičnost. Starši izročevajé nam svoja deca, priporočajo jo v posebno skerb in varstvo. Koliko je pa otrok, katerih staršev leto in dan ne vidimo! Mar li hoče učitelj tako otroke zanemarjati? Je pa tudi še mnogo drugih reči, ktere učitelja pri otrocih lahko motijo, ter mu dajo potuho v nepravičnost. Sebičnežev, kateri bi gledali le na to, kar jim več nese, teh še tukaj v misel ne jemljem, kajti taki so pravi najemniki in dninarji, marveč so okolnosti, ktere tudi dobrohotnega učitelja lahko zbegajo, ako

se ne čuva. Ti otroci so pridni, uni zanikerni, eni vbogljivi, drugi učitelju nagajajo, eni so lepega telesa in pri tem lepo oblečeni, drugi brez vsake telesne lepote umazani in raztergani. Nekteri otroci se nam že po vsem svojem obnašanji prikupijo, do drugih se nam pa nekako merzi. Kako blizo je tukaj skušnjava, da bi nekatere otroke bolj od drugih ljubili, ene pa zanemarjali, enih napake pregledovali drugih pa ostro in terdo kaznovali! Še večja skušnjava pa je za učitelja v tem, da bi z nekaterimi otroci bolje ne ravnal in jim skoz perste gledal, in je tudi v tem, da ga taki starši, ki v soseski kaj veljajo, ne grajajo, marveč hvalijo in ker učitelj, žali Bog! dostikrat živi od blage volje srenječanov, da bi ga pri dohodkih ne kratili. Vendar pa je pravičnost učitelju pred vsem potrebna, ako hoče biti res učenik ne pa najemnik v svoji šoli, ako hoče svojo in duše sebi izročeni otrok zveličati, ako poslednjič hoče, da bi ga ljudje v resnici in ne le na videz, dokler ga potrebujejo, čislali in spoštovali.

Kako si pa učitelj pridobiva to sebi potrebno lastnost?

Tako le:

1. Z resnično in stanovitno voljo. Stanovitne volje je pred vsem treba. Te si bo pa učitelj pridobil, če pogleda na svoj imeniten stan, na nasledke, kateri izvirajo iz njegovega ravnanja za življenje teh, ki so mu v skerb izročeni. Dobro seme, katero se tukaj seje, bo kalilo in sad prineslo, morebiti ko sejavec že davno černo zemljo gnoji. „Upanje, vzor zgubljen, vse zgubljeno“ bodi učitelju vedna prislovica. To upanje, ta vzor bo pa pri njem gojila živa vera, ktera ga uči v vseh tudi naj bolj zapuščenih otrocih spoštovati podobo božjo, in kjer bo videl večjo potrebo, bolj bo skazoval usmiljenje.

2. Z resnim prizadevanjem, s čuječnostjo in s premagovanjem samega sebe; kedar človeka pri enem ali drugem otroku poterpežljivost zapušča, naj premisli, kako bi s tem ravnal, ko bi bil otrok imenitnih staršev in njemu posebno priporočen, ravno tako naj si misli, kedar bi ga imel kaznovati. Modra previdnost bo učitelja učila, da bo z enim mečji z drugim terji ravnal, kakor je ravno njih osebni temperament ali značaj, vendar mu bo pri vsem njegovem ravnanji vodnica pravičnost in objektivnost.

Tako ravnaje bo učitelj svojemu vzoru, neskončno pravičnemu Bogu, čedalje podobniši, pravičnost bo njega vodila pri

vsem njegovem ravnanji in mu bo postala v drugo naravo; ako se bo učitelj kteremu za en čas zameril, to njegovemu dobremu imenu ne bo škodovalo, marveč koristilo, ako mu bode povsod modrost in previdnost vodnica; otroci, kateri tako naglo zapazijo učiteljeve slabosti, bodo pravičnega učitelja, dasiravno se ga bodo bali, vendar rajše vbogali in spoštovali od takega, ki iz samega strahu, ljudem se zameriti, ne more biti pravičen.

Zemljepisje v ljudski šoli.

(Dalje.)

O. Vse druge vodé, ki izvirajo na Kranjskem, pridejo po Dravi in po Savi in dalje po Donavi v Černo morje.

a. V Dravo pride belopečki potok, ki izvira iz dveh jezer^{ov} pod Babjim Zobom 3023' visoko, ter prestopa po kratkem teku na Koroško, izliva se pod Rutami v Zilico. Vse druge vodé ali teko na ravnost, ali z drugimi večjimi pritoki v Savo.

b. Sava, najmočnejša in v gospodarskem oziru najimennitnejša tekoča voda na Kranjskem, steka se iz dveh rek nad Radolico.

a. Gornja Sava, imenovana tudi podkorenska ali dolinska, izvira pod grebenom Presineka v mangarških gorah. Dolga je ta Sava od zgornjega jezernega izvora do Radolice 6 milj.

b. Doljna Sava, tudi bohinska Sava ali Savica, izvira v Bohinju na ogradniški planoti, nareja 8 malih jezercev ter se spušča po nekoliko pragih ali slapih (najviši 35°) v Bohinjsko dolino. Dolga je kakih 5 milj.

c) Pri Radolici začenja se srednji tek Velike Save, iz začetka še v ozkem žlebu, od Kranja pa že po ravnini. Pod Zalogom začenja se nje doljni tek na Kranjskem, in ob enem je tukaj tudi plavna. Nje srednji tek iznaša 7 milj, nje spodnji tek do pod Jesenic na ravnost 8½ milje, z mnogimi zavoji vred pa okoli 11 milj. Dolgost cele Save iznaša tedej na kranjskih tleh 24 milj, pad 3560' in srednja naglost 148'. Pri Javorniku je Sava 54', pod Zalogom 120', pod Brežicami pa že čez 300' široka. Globoka je nad Zalogom 1—3', od tod niže 5—7'. Od vsega njenega 94 milj dolgega teka pride na Kranjsko ¼.

d. Levi savski pritoki so sploh na Gorenskem. Veči so: